

Андрій Герасимчук (Житомир)
Богдан Бойко (Житомир)

ПРОБЛЕМА ДІАЛОГУ МІЖ ПРАВОСЛАВ'ЯМ ТА КАТОЛИЦИЗМОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Людство в умовах глобалізації все більше зближується й уніфікується в царині економіки, політики, культури. Це якоюсь мірою характерно для міжконфесійних відносин

Конфесійна мережа в Україні вже склалася майже остаточно. Якщо й з'являтимуться ще якісь нові релігійні рухи, то вони не матимуть особливого успіху, а лишатимуться на рівні одиничних громад. Віруючі люди в своїх конфесійних уподобаннях в основному визначилися. Подекуди спостерігається навіть згортання діяльності деяких нових, як для України, течій. Сьогодні в Україні існують десятки різних релігійних напрямків, але найбільшими серед них є православ'я (УПЦ МП, УПЦ КП та УАПЦ) та католицизм (УГКЦ і РКЦ).

Особливо гострими є відносини між православними Церквами, а також їхнє ставлення до католицизму. Досліджуючи ці відносини, проф. П. Яроцький зазначав, що в Україні в цілому створена атмосфера толерантності у православно-католицьких відносинах. Майже вичерпалися конфліктні ситуації, спричинені на початку 90-х років.

Успішно розбудовується парафіяльна і дієцезіальна мережа римського католицизму, поступово вирішуються проблеми Римо-католицької церкви з поверненням колишніх її культових споруд і будівництва нових костелів на Сході і на Півдні¹. На сьогодні кількість римо-католицьких громад в різних областях України, в порівнянні з 1991 роком, збільшилася в 6 разів. Вони діють в усіх регіонах нашої держави. Найбільшими серед римо-католицьких інституціональних структур є Львівська архідієцезія, Києво-Житомирська та Кам'янець-Подільська дієцезії. РКЦ в Україні налічує 877 громад, 83 монастирі, майже 500 священнослужителів (в т. ч.

---

¹ Православно-католицькі відносини і проблеми їх толерантності // Релігійна панорама. – 2006. – № 6. – С.60.

майже 250 іноземців). Діють 7 духовних навчальних закладів, 3 братства, 528 недільних шкіл, 13 періодичних видань. Як вважають українські науковці, така наявність підготовлених кадрів, активних об'єднань мирян, матеріально-фінансової бази дозволяє розгорнути нові спархії. Активну місіонерську діяльність римо-католицьке духовенство не вважає втручанням в “традиційні зони впливу” греко-католиків, православних чи протестантів, а прагненням освоїти “духовну пустелю” в колишньому атеїстичному середовищі, залучаючи неввіруючих до католицизму².

З іншого боку, як слушно зазначає С. Здіорук, Ватикан пов'язаний православно-католицькими угодами, котрі засуджують прозелітизм, тобто навернення в іншу віру, і вимагають консультацій щодо втілення будь-яких католицьких пастирських намірів у традиційно православних регіонах. Своїми успіхами РКЦ завдячує виключенням зі своїх дій конфліктних ситуацій, проявів ворожості щодо інших церков.

Починаючи від Другого Ватиканського Собору, особливо в роки понтифікату Івана Павла II, Римо-католицька церква наголошувала на своєму прагненні до толерантності у відносинах з іншими православними церквами. З часом православно-католицький діалог набув нової спрямованості й динаміки. У 1979 р. він був започаткований папою Іваном Павлом II. Ініціативу Ватикану схвально сприйняв тодішній Константинопольський патріарх Димитріос I. Було створено Змішану міжнародну комісію з теологічного діалогу між Католицькою Церквою і Православними Церквами, а водночас і визначено мету діалогу: поєднання зусиль для відновлення цілковитої єдності цих Церков, втраченої після 1054 р. Відтоді очільники діалогу титулюються “єкуменічний Папа” та “єкуменічний вселенський Патріарх”³.

У своєму виступі в Константинополі 24 листопада 1979 р. Іван Павло II запросив християн до гарячої молитви про повне з'єднання Церков, благаючи Бога усунути перешкоди, які заважають повній єдності. Зауважимо, що активність закликів до діалогу і

---

² Здіорук С. Суспільно-релігійні відносини виклики України XXI століття. – К., 2005. – С. 375.

³ Яроцький П. Православно-католицький діалог в контексті східної політики Ватикану // Релігійна свобода. Теоретичні і практичні виміри оптимізації міжконфесійних відносин. – К., 2008. – С.97.

єдності дій з боку Римо-католицької церкви сьогодні набагато вища, ніж в інших християнських конфесіях. Високий рівень толерантності Католицької Церкви значною мірою детермінує і позитивне ставлення до історично справедливого повернення католикам культових споруд. Прикладом може служити Житомирська область. Це одна із областей, де проживає велика кількість етнічних поляків (десь 50 тисяч), що значною мірою обумовлює і розвиток мережі цієї Церкви. Відновлення в кінці ХХ століття католицької мережі (яка існувала в 1917-1920 рр.) багато в чому сприяла толерантна позиція до Римо-католицької церкви з боку православ'я, а ще більше – протестантських деномінацій. На теренах області католики спромоглися повернути собі культові споруди, що на початку ХХ століття були впливовими центрами поширення католицизму – Бердичівський костьол Св. Марії та Св. Варвари, Житомирський семінарійний костьол.

На сьогодні в Житомирській області проживає 1400000 населення, серед якого поляки після українців і росіян займають третє місце. Така ж ситуація і в м. Житомирі, де після українців друге місце за кількістю населення посідають росіяни, третє – поляки. В області діє 135 релігійних громад Римо-католицької церкви, 13 монастирів, 4 місії. Католицькі парафії обслуговують 62 священники, з них 20 – поляки з Польщі. Діє низка чернечих орденів, зайнятих в основному опікуванням дітей і молодих сімей. Попри явне навернення ними молоді до католицизму, якихось конфліктних ситуацій з боку Православної Церкви та інших конфесій на сьогодні не спостерігається. Більше того, деякі православні громади узагальнюють і запозичують досвід їхньої роботи у сфері благодійництва, соціального служіння та з молоддю інших конфесій і успішно використовують його. Прикладом може бути діяльність Свято-Михайлівського кафедрального собору Української православної церкви Київського Патріархату в м.Житомирі. При соборі діє одна з найкращих і кількісно найбільших православних недільних шкіл в Житомирській області. Програма школи створювалася і впроваджувалася протягом семи років. Свято-Михайлівський собор — не тільки культова споруда, але й базова установа для проведення різноманітних філософсько-богословських конференцій як релігійного, так і світського напрямів. При розробці програми недільної школи був узагальнений досвід Римо-католицької й Української греко-католицької церков.

Інша ситуація донедавна була в стосунках Української греко-католицької церкви і РКЦ. Якщо остання будувала свою богослужбову і євангелізаційну діяльність на засадах “інтернаціональної моделі” і цим самим користувалася порозумінням в різних регіонах України, то УГКЦ стояла на засадах українськості в своїй пасторальній, євангелізаційній і культурній місіях, що значно звужувало її вплив на тих людей, які цього часу ще не прилучилися до тієї чи іншої конфесії. Але в останніх виступах очільників УГКЦ відчувається пом’якшення засади українськості. Патріарх УГКЦ Святослав в одному з своїх інтерв’ю наголосив: “Я гадаю не потрібно переходити певні межі: якщо ми в Церкві проповідуватимемо національну ідею, то цілком унеможлиavimo неукраїнцям бути членами такої Церкви”⁴.

Діалог між УГКЦ і РКЦ останнім часом відбувається під час зустрічей очільників цих церков. Так, 19 жовтня 2009 року відбулася спільна зустріч єпископів Римо-католицької і Греко-католицької Церков України. Літургію очолив митрополит Львівський архієпископ Мечислав Мокшицький. Проповідь виголосив тодішній глава УГКЦ патріарх Любомир Гузар, який підкреслив, що присутність на цій літургії єпископів двох обрядів Католицької Церкви є виявом особливого знаку єдності.

В усіх проповідях в римо-католицьких храмах Православна церква однозначно визначається як “сестра”. Православні ж церкви, особливо Українська Православна Церква Московського Патріархату, такого “сестринського” почуття РКЦ покищо не визнає, а УПЦ КП таке “сестринство” вітається. Принагідно зазначимо, що коли за президентства Л.Кучми планувався візит папи Івана Павла II в Україну, представники Православної церкви МП залякували віруючих, що виступи папи будуть спрямовані на навернення православних в лоно Католицької церкви. Демаскуючи такі “прогнози”, глава Української православної церкви КП Філарет цілком резонно нагадав, цей Папа вже побував в Грузії і Румунії, де домінує православ’я, і нічого там з ним не сталося. “Не станеться і у нас”, – переконливо заявив Патріарх Філарет. Візит папи і події в Україні, які відбувалися після нього, засвідчили, що патріарх мав рацію.

---

⁴ Наша ідентичність – це свідчення Церкви часів неподільного християнства // Патріархат. – Число 4 (425), 2011. – С.8.